

Gode møter som nøkkel til barns vennskap

Om å danne relasjoner til sine jevnaldrende

Oda Mørk

[kandidatnummer: 10]

Bacheloroppgave

BNBAC3900

Trondheim, april, 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innhold

Kapitel 1: Innledning.....	3
1.1 Begrunnelse av valg av tema og problemstilling	3
1.2 Oppgavens innhold og struktur	4
Kapitel 2: Teori	5
2.1 Vennskap og jevnaldningsrelasjoner hos barn, hvordan definere når alle er unike?.....	5
2.2 Om indre anerkjennelse i relasjoner.....	6
2.2 Barns sosialiseringssprosess mot å bli en del av «Vi-felleskapet»	8
2.3 Personalets bidrag inn i «Vi-felleskapet» og venns­kapsrelasjoner	9
Kapitel 3: Metode.....	11
3.1 Kvalitativ forskningsmetode	11
3.2 Valg av metode.....	12
3.3 Beskrivelse av datainnsamlingen	15
3.4 Analyse av datamateriale	17
3.5 Vurdering av studiets kvalitet	18
3.7 Ethiske betraktninger.....	20
Kapitel 4 Presentasjon og drøfting av datamaterialet.....	21
4.1 Felles referanse som mulighet for lek og nye møter mellom barn.....	21
4.2 Å kjenne indre anerkjennelse i møte med andre	24
4.3 Den tilstedeværende barnehagelæreren.....	27
Kapitel 6 Oppsummering og avslutning.....	29
Referanseliste	31
Vedlegg	33
Intervjuguide	33
Samtykkeskjema.....	34

Kapitel 1: Innledning

Lise, Anna og Hilde (alle 3år) sitter på rededissa, dingler beina i lufta, roper i kor og ler. Lise faller bak på ryggen og blir liggende på nettet. Hun begynner å gråte og rope etter hjelp. Jeg ser hva som skjer. Jeg går mot dem, men kommer meg ikke bort før Hilde strekker ut hånden og tar tak bak ryggen til Lise, som ligger nede. Hilde drar Lise opp igjen og holder henne til Lise klarer å få tak på dissenn igjen. Latteren gjenoppstår og leken fortsetter.

Praksisfortellingen tegner for meg et bilde av barns vennskap. En hånd på ryggen som hjelper deg opp når du ligger nede, som hjelper deg inn i lek, glede og trygghet. Å ha en god venn kan skape trygghet og glede.

1.1 Begrunnelse av valg av tema og problemstilling

Temaet for denne bacheloroppgaven er barns vennskap og hvordan personalet i barnehagen kan legge til rette for gode møter mellom barn som nøkkel til vennskap. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver heretter omtalt som Rammeplanen, presenterer:

«Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt felleskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). For aktivt å kunne legge til rette for vennskap og felleskap trenger man kunnskap om relasjonsbygging og hva som kjennetegner barns vennskap.

Anne Greve er professor innen barnehagepedagogikk og har forsket på barns vennskap, hennes perspektiv på barns vennskap blir en sentral del av denne bacheloroppgaven. Greve (2009, s. 71) belyser barnefellesskapet i barnehagen gjennom barnas «felles levde historie». I barnehagen utvikler barna en felles levde historie sammen. Denne historien er med å danne vennskap mellom barna og danne et felles «vi». Barnehagen er for mange barn stedet de først danner relasjoner til mennesker utenfor familien og kan kjenne på sosial tilhørighet.

Personalets verdier og holdninger knyttet til vennskap vil innvirke i hvor stor grad man jobber og tilrettelegger for det. Personalet i barnehagen påvirker i barnas hverdag gjennom barnehagens pedagogiske opplegg og organisering av barnegruppa. Dette vil igjen påvirke barnas «felles levde historien» og hvilke relasjoner som dannes i barnegruppa. Derfor er kunnskap om barns vennskap og betydningen av den viktig.

Å være venner er å møtes i et forhold hvor den enkelte opplever seg som godtatt og verdsatt for akkurat den man er. Barn i alle aldre uttrykker at det morsomste med barnehagen er og leke med vennene sine. Deltakelse og felleskap gjennom vennskap kan gi økt selvfølelse, gi trygghet og sosial tilknytning. Å etablere vennskap en forebyggende faktor mot uheldig og negativ utvikling (Udir, 2018, s. 13) Når man vet hvor viktig vennskap er, må man finne gode måter å jobbe med dette i barnehagen.

Denne oppgaven tar utgangspunkt i et utviklingsarbeid jeg igangsatte i 3.års praksisperiode sammen med personalet på avdelingen. Problemstillingen har til hensikt å finne ut hvordan personalet kan til rette legge for vennskap. Problemstillingen til denne bacheloroppgaven lyder som følger:

«Hvordan kan personalet i en barnehage-avdeling legge til rette for barns vennskap i aldersgruppa 3-4 år»

1.2 Oppgavens innhold og struktur

I kapitel 2, teoridelen, presenterer jeg forskning og teori som er relevant for oppgaven. Her blir Anne Greve, Anne-Lise Løvlie Scibbey og Randi Dyblie Nilsen sentrale forskere når jeg skal definere vennskap, kjennetegn ved vennskap, beskrive «indre anerkjennelse» i relasjoner, hvordan barnefelleskap kan oppstå og personalets innvirkning på barnefelleskapet. I kapitel 3, metodedel, beskriver jeg fremgangsmåte for min forskning som blir en presentasjon og beskrivelse av gjennomført utviklingsarbeid. Jeg skal gjøre en vurdering av studiets kvalitet og etiske betraktninger knyttet til utviklingsarbeidet. Siste del av oppgaven, kapitel 4, tar for seg drøfting av datamaterialet med relevant teori hentet fra teoridelen. Jeg skal drøfte hvordan felles referanse kan være mulighet for lek og nye relasjoner, hvorfor jobbe med indre anerkjennelse i relasjoner og hvordan barnehagelærers tilstedeværelse kan påvirke lek og danning av vennskap. Avslutningsvis vil jeg gjøre en oppsummering og avslutning

Kapitel 2: Teori

2.1 Vennskap og jevnaldningsrelasjoner hos barn, hvordan definere når alle er unike?

Begrepet vennskap kan være vanskelig å definere fordi alle vennskap er unike. Relasjoner mellom mennesker er ulike gjennom våre unike felles levde historier. Dette vil forme ulike vennskap mellom individer. Man danner relasjoner på ulike grunnlag og de vokser i ulike retninger utifra hva man opplever og deler sammen. Dette kan for eksempel utspille seg i at man endrer atferd avhengig av hvilke venner man omgås. Hver vennsapsrelasjon har sin unike karakter og en unik verdi (Greve, 2009, s. 26).

Greve (2009, s. 27) presenterer en sosiologisk innfallsvinkel der man ser på forskjellene mellom foreldre-barn-relasjoner og barn-barn-relasjoner. Man blir født inn i en foreldre-barn-relasjon der det er «forutbestemt» at man skal ha et sosialt felleskap og en relasjon. Barn-barn-relasjon kan f.eks. oppstå hvis man begynner i samme barnehage. Denne relasjonen blir selvvalgt og må vedlikeholdes. Disse ulike typene relasjon gir forskjellig utgangspunkt og krever også ulikt vedlikehold for å kunne bevares. Barn-barn-relasjonen blir rettet mer mot vennsapsbegrepet grunnet et større ønske og tiltak for å skape og opprettholde en relasjon. Motsatt fra en foreldre-voksen relasjon der relasjonen er gitt eller forhåndsbestemt (Greve, 2009, s. 27).

Å bygge et vennskap krever tid. Vennsapsrelasjoner blir bygd over en lengre periode og det er derfor Greve (2018, s. 384) kaller dette en felles levd historie. Dette kan komme til syne blant barn. Jeg viser til eksempel fra Greve (2018, s. 384) Ivar og Fredrik vet hvordan de skal oppføre seg når de leker sjørøvere eller monstre. De vil lettere komme inn i leken og vite hvordan de skal leke sammen. Hadde det kommet inn en tredjepart som ikke har vært med i den levde historien før. Kunne det ført til misforståelser og konflikter. Dette kan føre til at barn som er venner ønsker å skjerme vennskapet sitt ved å stenge ute andre barn. Når denne felles historien blir lengre, får barna flere og flere felles referanserammer. Disse interne referanserammene styrker deres vennskap, knytter dem tettere sammen og preger deres vennsapsstil. På denne måten blir deres vennskap og levde historie unik (Greve, 2018, s. 384)

Gjensidighet er et kjennetegn som karakteriserer vennskap. «Forhold er gjensidighet. Mitt Du virker på meg likesom jeg på det» (Buber, 1992, s. 17). Bubers tanker om gjensidighet i relasjoner mellom mennesker støtter opp om Greves forskning. Et vennskap er en toveisrelasjon der begge må ha et gjensidig ønske om å opprettholde relasjonen og la se påvirke av hverandre. Vennskap kan oppleves som en felles opplevelse der man «bare er *vi*». Når Ivar og Fredrik leker monster sammen og opplever denne «*vi*» følelsen kan dette komme til uttrykk ved å si «Her leker bare *vi*» eller «*Vi* leker monster» (Greve, 2018, s. 385).

Mennesker er subjekter som ønsker å skape mening i sin verden. Flere forskere har også pekt på at barn søker etter å skape mening med sine jevnaldrende. Å skape mening kan for mange være å høre til, altså tilhørighet. I kommunikasjonen mellom barn kan man se at de har et ønske om å være like, de vil ha de samme tingene eller gjøre det samme som den andre. De bruker imitasjon som en måte å bekrefte den andre eller søke bekræftelse. Imitasjon er å gjenta en bevegelse du har observert. Alle mennesker bruker imitasjon i kommunikasjon med andre gjennom ord, gester, bevegelser, tonefall og lignende. Imitasjon er et uttrykk for et ønske om å være lik, og kan brukes av barn for å få innpass i leken (Greve, 2018, s. 390).

2.2 Om indre anerkjennelse i relasjoner

Bae (2013, s. 37) deler begrepet anerkjennelse inn i to ulike betydninger. *Ytre anerkjennelse* handler om å bli beæret eller beundret for en prestasjon. Ytre anerkjennelse gir ros og bæring som føles godt for mennesket, men roser kun menneskets prestasjon. *Indre anerkjennelse* vil derimot rettes mot menneskets indre verden av opplevelser og verdsette den. Indre anerkjennelse inneholder en holdning som favner empati, forståelse og aksept. Dette kan skape en atmosfære av trygghet og tillit i det interpersonlige forholdet mellom meg og den andre (Schibbye, 2013, s. 37) Bae (2011, s.106) beskriver anerkjennelse som noe prosessuelt, et potensial som realiseres i ulik grad og forskjellige måter. Anerkjennelse er ikke statisk, kan ikke forhånds planlegges og kan ikke heller ikke gis eller formidles gjennom en oppskrift av ros og positiv kommunikasjon. Anerkjennelse er et komplekst fenomen som blomstrer gjennom menneskesyn som søker etter gjensidig likeverd i relasjoner (Bae, 2011, s. 106)

Det Schibbey (2013, s. 37) beskriver som selvet-i-relasjonen er indre psykiske prosesser i individets selv og i relasjon. I barnehagen kan man bygge opp dette selvet-i-relasjon gjennom å styrke barnets selvtillit, gi trygghet og mot til å prøve seg på nye utfordringer og lære gleden med å kjenne empati og omsorg for andre. For at personalet skal kunne gjøre dette må man dyrke frem en *holdning* og *væremåte*. Denne holdningen og væremåten er fri fra fordommer, konklusjoner og håndfaste fakta. Den er full av åpenhet og nysgjerrighet rundt andres indre opplevelser. Bae (2011, s. 124) presenterer en slik holdning gjennom observasjoner hun har gjort på to barnehagelærere i arbeidet med inkludering av barn i felleskapet. Barnehagelærere som så på barna som likeverdige medmennesker i samspill. I stedet for å se barnas «mangler» brukte barnehagelærerne samspillsituasjoner til å la barna delta på sine premisser og vise sine egenskaper (Bae, 2011, s. 124)

Schibbye`s (2013, s. 38) hypotese er at anerkjennelse fremmer positiv vekst og et velfungerende selv. Med velfungerende selv mener Schibbey mennesker som mestrer *selvavgrensning* og *selvrefleksjon*, disse begrepene har stor nytteverdi i alle relasjoner. Selvavgrensning handler om å kunne skille mellom egne og andres tanker, følelser og opplevelser. Denne evnen sidestilles med selvrefleksjon fordi det er en parallell prosess der man ved å skille sine egne opplevelser fra andres, blir bedre kjent med egne mentale prosesser. Når man avgrenser og klarer å skille sine opplevelser fra andre erkjenner man at man har egne følelser, tanker og man får tilgang til egne indre opplevelser, og kan bli mer selvreflektert (Schibbey, 2013, s. 38).

Trygg tilknytning kan være avgjørende i utvikling av selvavgrensning og selvrefleksivitet. Tilknytning kan forsterkes ytterligere i intersubjektive felleskap f.eks. i barnehagen. Barnehagelæreren blir ofte en viktig tilknytningsperson for barnet (Schibbey, 2013, s. 42). Ved å gi en grunnleggende beskyttelse og innsats for å skape trygghet hos barnet, som kan styrke barnets selvfølelse og trivsel. For å gjøre dette er det viktig å ha anerkjennende holdning og væremåte i møte med barnet. Dette kommer til syne når man ser barnet som et subjekt, toner seg inn på barnets følelser og dets opplevelse. Når man er undrende i møte med barnet og åpner opp for en videre forståelse og er mulig mer åpen for barnets opplevelse. Barnet kjenner større trygghet for å dele av sin opplevelse. Barnet lærer også å sette ord på egne følelser og tanker, dette er positivt for utviklingen av selvavgrensning, selvforståelse og tryggere i møte med neste utfordring (Schibbey, 2013, s. 42)

Anerkjennelse er forbundet med at du gjenkjenner noe. Noe kommer fram i deg, i møte med en annen. Den andres tilstedeværelse vekker, gjenkjenner og gir gjenklang i deg. For eksempel kan en vite om en annens tristhet å dermed gjenkjenne denne følelsen i deg selv. Følelsen tristhet vil belyses og oppleves på en ny måte for deg. Dette lærer deg selv å kjenne på en dypere og uforfalsket måte (Shibbye, 2013, s. 39). Man lærer seg å kjenne i møte med andre. Dette kjenner man igjen fra Bubers (1992, s.29) filosofiske tanke om at mennesker blir til Jeg ved Du`et. Jeg blir meg i møtet med deg. Man blir til i møte med andre mennesker.

2.2 Barns sosialiseringssprosess mot å bli en del av «Vi-felleskapet»

Nilsen (2015, s. 61) oppdaget gjennom deltagende observasjon av barn-barn-interaksjon et sentralt sosialt fenomen blant barn. Gjennom å organisere seg i grupper på to eller flere barn spontant dyrket barna frem et «Vi-felleskap». Denne sosiale praksisen innebærer nær relasjon med mening som kan uttrykkes som at «Vi er sammen» eller «Vi er venner» (Nilsen, 2015, s. 61). Barn går ofte inn og ut av slike «Vi-felleskap» ved at lekegruppene eller leken endres. I noen tilfeller kan felles interesser være med å sette i gang eller videreføre felleskapet (Nilsen, 2015, s. 67). Dette støtter opp under Bae`s (2011, s. 115) observasjoner av barn i samspill. Observasjonene gav inntrykk av at det er lettere for barn å komme inn i gjensidig samspill hvis man har noe felles å rette oppmerksomheten mot eller roller utenfor dem selv.

Nilsen (2015, s. 67) viser et eksempel der en felles interesse og oppmerksomhet videreførte leken til tre gutter. De hadde lekt i et leketelt, men nå var leken i oppløsning og «Vi-felleskapet» nesten smuldret opp. To av guttene var på vei ut av teltet da den tredje gutten sier «Men du må gjør det. For her har vi et hemmelig møte. Vi skal prat om Turtles». Turtles er en forkortelse for superheltene Teenage Mutant Hero Turtles (Nilsen, 2015, s. 67). Da satte de de to andre guttene seg tilbake i teltet og «Vi-felleskapet» ble videreført. Dette er et eksempel på hvordan felles interesser og felles referanser kan skape lek og samspill mellom barn. Å like det samme, ha de samme tingene eller ha kunnskap om det samme. Gir en mulig en form for likhet og tilhørighet som mange barn søker til. Når gutten i eksempelet sier de skal ha et «hemmelig møte» markere han tydelig at dette er «bare for oss», nå er «vi» sammen om dette (Nilsen, 2015, s. 68)

Det å være sammen om det samme kan komme til syne gjennom barns kroppslige uttrykk og stemmebruk (Nilsen, 2015, s. 66). Kroppen er en del av et levende samspill og i kontinuerlig dialog med omverdenen. Har man en slik forståelse for kroppen som kommunikasjonsverktøy, gir det en videre forståelse for hvordan menneskers kroppslighet kan påvirke omgivelsene (Heldal, 2014, s. 196) Kroppslige uttrykk hos barn kan være å søke kroppskontakt med hverandre, holder rundt hverandre, sitter nært eller holde hender. De bruker stemme ved å herme etter hverandre, legger seg på samme toneleie eller hvisker til hverandre. Ved å gjøre disse kroppslige gestene signaliserer barn at de er sammen og har en egen ``greie`` gående. Gjennom kroppsligheten viser de en gjensidighet og ønske om å være sammen. De skaper trygghet og aksept og oppleve et slikt «Vi-felleskap» kan oppleves godt og mulig styrke barns selvfølelse.

2.3 Personalets bidrag inn i «Vi-felleskapet» og vennsksapsrelasjoner

I en artikkel *Forsker: – Ikke skill gode venner i skole eller barnehage* (Vedvik, 2022) i Utdanningsnytt blir Anne Greve intervjuet. Dette sitatet valgte jeg ut som interessant: «Forskeren mener at det er viktig å ikke fokusere og snakke så mye om venner og vennskap, men se og hegne om de gode vennskapene som utvikler seg» (Vedvik, 2022). Når barnehager skal ha vennskap som tema har jeg ofte opplevd at personalet velger å ta det opp i samlingsstunder og/eller bruke ulike verktøy eller programmer. Det Greve antyder til i sitat er å tenke nytt rundt det pedagogiske arbeidet med vennskap i barnehagen. Nilsens observasjoner på «Vi-felleskapet» i barnefelleskapet gir nye muligheter for arbeid med vennskap og relasjoner.

Nilsens (2015, s. 61) hevder at barn søker til mindre grupper. I disse gruppene må de også ha noe felles som de kan samspille rundt. I praksisfortellingen til Nilsen (2015, s. 67) hadde guttene hytta som var et fysisk miljø, et «rom» de kunne gjemme seg bort i og de hadde en felles interesse/felles referanse «Teenager Mutant Hero Turtles». Dette la til rette for at guttene kunne samspille sammen. Man kan aldri vite hva barn tenker eller når barn mener de inngår i et vennskap. Det er naturlig å tenke at om man inngår flere positive samspill og utvikler flere felles referanser og lekrutiner sammen, kan det utvikles vennskap (Greve, 2018, s. 384).

Barn trenger opplevelser sammen med andre barn for å mulig finne veien inn i nye vennskap (Udir, 2018, s.13) Hvem kan være med å skape nye opplevelser for barn i barnehagen? Jo, personalet i barnehagen. I artikkelen fra Utdanningsnytt siteres det også fra Greve: «Voksne som er flinke til å leke, drar ofte til seg andre barn og da vil dette barnet ha noen å leke med. Vi kan love barn at vi skal sørge for at det har noen å leke med, men vi kan aldri love at barnet skal få en venn» (Vedvik, 2022). Man trenger mulig ikke å gå inn med et mål om at «Nå skal disse barna blir venner», men heller fokusere på å skape opplevelser og felles referansepunkter for barna. Grindheim (2011, s.11) presenterer i sin doktorgrad at barns ønske om å være venner og leke med venner er viktigere enn hva man leker. Leken vil være dynamisk gjennom innspill fra de som er deltakende. Derfor er medvirkning og tilpassing en sentral del av leken sammen med venner (Grindheim, 2011, s. 11).

For å kunne øke lekelysten og være deltakende sammen med barna i leken, må den voksne være spontan og åpen for barnas interesser og medvirkning. Lekende voksne må bli til barn i leken, uten baktanker eller instrumentelle hensikter. Barn i lek må bli møtt av voksne som ser lekens egenverdi og ikke kun ser med det pedagogiske øyet (Øksnes, 2018, s. 92) Tid og rom blir i dag nevnt av barnehageansatte som en kritisk faktor i det pedagogiske arbeidet. Mange kjenner på å ha for lite tid for aktiviteter og tid sammen med barna (Kibsgaard, 2014, s. 158). Det er viktig å bevisstgjøre seg sine holdninger knyttet til tid, rom og organisering. Barn som opplever voksne med holdninger som gir tid, som ikke avbryter lek til fordel for nye momenter på dagsplanen vil gi seg hen til leken, nye opplevelser og erfaringer sammen med andre barn (Kibsgaard, 2014, s. 159).

Kapitel 3: Metode

I 3.års praksis brukte jeg aksjonsforskning som kvalitativ forskningsmetode gjennom et utviklingsarbeid med fokus på vennsapsrelasjoner mellom jevnaldrende i barnehagen. I dette kapitlet vil jeg redegjøre for kvalitativ forskningsmetode, aksjonsforskning, valg av metode for mitt forskningsprosjekt, vurdering av prosjektets kvalitet og etiske retningslinjer.

«Hvordan kan personalet i en barnehage-avdeling legge til rette for barns vennskap i aldersgruppa 3-4 år»

3.1 Kvalitativ forskningsmetode

Vitenskapelig metode er ulike fremgangsmåter eller teknikker for å finne svar på ulike forskningsspørsmål (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). Metode brukes for å samle inn, analysere og tolke data. For å få tilstrekkelig relevant empiri for å kunne besvare forskningsspørsmålet blir valg av metode viktig. Det er hovedsakelig to hovedtyper metoder: Kvalitativ og kvantitativ metode. Forskjellen i korte trekk er hvordan data samles inn og tolkes (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28) Jeg velger å holde fokuset på kvalitativ forskningsmetode som er relevant for min oppgave.

Kvalitativ forskningsmetode går i dybden i sin fremgangsmåte og vektlegger i stor grad betydning (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). Kvalitativ forskningsmetode kan systematisere og gi innsikt i menneskelige uttrykk, enten språklige gjennom skrift og tale, eller handling gjennom å observere atferd. Et kjennetegn ved den er fleksibilitet i forskningen. Utformingen av forskningsprosjektet kan være mer dynamisk og endres underveis. Kvalitativ forskning kan være intervju, observasjon og prosjektarbeid. Den er preget av tilstedeværelse i felten, og sensitivitet i relasjon mellom forsker og deltaker (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28)

Innen kvalitativ forskning er det ulike metoder. Intervju som kvalitativ metode er en interpersonlig situasjon. I intervjuet er to personer i samtale om et emne av felles interesse (Kvale & Brinkmann, 2015, s.156). I denne samhandlingen skapes kunnskap i skjæringspunktet mellom (inter) intervjuerens og den intervjuedes synspunkter. De kvalitative kjennetegnene ved intervjuet er den personlige kontakten og kontinuerlig ny innsikt i intervjupersonenes livsverden. Dette gjør det spennende og berikende å intervju (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 156)

Observasjon er en kvalitativ metode som har tradisjonelt kjennetegnet sosialantropologien. For denne tradisjonen har feltstudier over lengre perioder i fremmede kulturer vært idealet for god forskning. Denne tilnærmingen til feltet blir omtalt som etnografi, altså en etnografisk tilnærming til feltet (Tjora, 2021, s. 42). Etnografisk tilnærming bruker metoder hvor forskeren i ulik grad er deltakende i folks daglige liv innen en viss tidsperiode. Gjennom perioden får forskeren mulighet for å observere hva som skjer eller blir sagt, stille spørsmål og samle inn ulike former for empirisk materiale, som forsker finner hensiktsmessig å belyse ved valgt tema i forskningen (Tjora, 2021, s. 42).

Aksjonsforskning er en forskningsmetode som har til hensikt å skape og studere endring med utgangspunkt i egen praksis. Den gjør personalet i barnehagen deltakende i endringsarbeidet gjennom å skape ny kunnskap ved å ha et forskende blikk på seg selv og sine verdier. På denne måten kan man sammen tilegne ny kunnskap (Bøe & Thoresen, 2022, s. 12). I denne metoden er forskeren en bevegende aktør, som sammen med andre deltakere vil forsøke å skape en inkluderende arena hvor faglig ekspertise og lokal erfaring skal bidra med ønsket endring (Tjora, 2021). Endring og utvikling gjennom handling og aksjon knyttes til den daglige erfaringslæringen. Dette ved å involvere det faglig arbeid som innebærer kunnskap, ferdigheter, følelser og relasjoner. Lederen bruker personalets og egen kunnskap, samt erfaring, gjennom felles refleksjon i utviklingsarbeidet. Den gir retning for hvordan personalet skal oppdage læring i egen praksis. I aksjonsforskning har lederen ansvar for å lede aksjonsforskningsprosessen samtidig som den i samhandlingsprosesser med personalet er deltakende som leder og aksjonsforsker (Bøe & Thoresen, 2022, s. 21)

3.2 Valg av metode

Jeg valgte å ta inspirasjon fra aksjonsforskning for å forske på utviklingsarbeidet «Gode møter som nøkkel til barns vennskap». Dette bygger på kvalitativ forskningsmetode og underveis i utviklingsarbeidet brukte jeg fremgangsmåtene: intervju og observasjon. Kvalitativ forskningsmetode ble mest hensiktsmessig for å innhente relevant datamateriale til å drøfte problemstillingen fordi kvalitativ forskning åpner opp for å kunne forske på sosiale fenomener ved å sette fokus på menneskers hverdags handlinger i en naturlig kontekst (Bergsland & Jæger, 2022, s. 29) Kvalitativ metode gav mulighet for å få en bredere forståelse for barns vennskap og hvordan barnehagepersonalet kan være deltakende i utvikling av vennskap.

Jeg tok inspirasjon fra aksjonsforskning fordi jeg ønsket å studere og prøve å skape en endring i personalgruppa som kunne være til fordel for barna. Jeg har stor tro på å bruke aksjonsforskning i barnehagen fordi en barnehagehverdag er kompleks og blir påvirket av ulike faktorer. Aksjonsforskning gir mulig forskeren et helhetsbilde og større innblikk i hva som kan påvirke forskningen. Utviklingen av barnehagen som organisasjon har endret seg i takt med at antall barnehager har økt, samfunnet ønsker innsikt i barnehagens innhold, samfunnsendringer og konkurransedyktige barnehager (Gotvassli, 2021, s. 26). Disse faktorene stiller krav til endring og utvikling i barnehagen og personalet. Under forskningsprosjektet fikk jeg verdifulle erfaringer rundt utvikling- og endringsprosesser og å være leder i disse som jeg tar med meg videre.

Jeg brukte 3.års praksisperiode bestående av 5 uker til å bli kjent med hverdagslivet og samspillet i barnegruppa og personalgruppa. Gjennom aksjonsforskningen fikk jeg mulighet til å observere og jobbe sammen med personalgruppa. Videre fikk jeg sette meg inn og forstå deres oppfatning av avdelingens arbeid med vennskap. Jeg ønsket nærhet og tilstedeværelse i forskningen min. Dette for å observere hvordan utviklingsarbeidet kan brukes som arbeidsmetode i praksisfeltet, og hvordan personalets bevissthet, kunnskap og holdninger påvirker deres praksis.

Intervju ble valgt for å få frem forskningsdeltakernes refleksjoner. I planleggingsfasen valgte jeg å lage en intervjuguide som forberedelse for meg selv og struktur i intervjuet. Det er et manuskript som har til hensikt å strukturere intervjuet. Intervjuguiden kan inneholde temaer som skal dekkes, eller mer detaljer med rekkefølge og formulerte spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 162). Det er ulike intervjuformer som en av disse er semistrukturerte intervjuer. De søker å innhente beskrivelser av intervjuobjektets livsverden. For å videre kunne fortolke fenomener som blir beskrevet. Et semistrukturert intervju kan ha en rekke temaer som skal dekkes, i tillegg til noen forslag til spørsmål. Det er samtidig åpenhet når det gjelder endringer i rekkefølgen og formuleringen av spørsmål, så man kan følge opp svarene som gis og de historiene intervjupersonene forteller (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 157)

Jeg valgte å ha et mer semistrukturert intervju med få spørsmål fordi det skulle være mer fokus på refleksjon enn å svare på spørsmål. En måte å gjennomføre intervju er fokusgruppeintervju. Da samler man alle informantene og diskuterer valgt tema sammen, fordelen med fokusgruppeintervju kan være å få frem flere aspekter av informantenes opplevelser om tema enn ved enkeltmanns intervju (Bergsland & Jæger, 2022, s. 33) Ved å velge fokusgruppeintervju fikk jeg samlet alle forskningsdeltakerne som fikk dele sine tanker

og refleksjoner fikk høre de andres. Dette kan være verdifullt for å skape en felles forståelse for vennskap og hvordan vi skal jobbe med møteplassene. Når man skal finne ut hvor mange informanter man trenger til et intervju må man finne metningspunktet. Ved metningspunktet har man nødvendig antall informanter for å innhente tilstrekkelig med informasjon (Bergsland & Jæger, 2022, s. 32). Metningspunktet for meg som skulle forske på en bestemt avdelingen ble naturlig å inkludere hele personalgruppa.

Valget ved å ha en etnografisk tilnærming i observasjon begrunnes ved at den gir meg som forsker mulighet til å delta åpent i menneskenes dagligliv i en viss tidsperiode. For å observere hva som skjer, lytter til det som blir sagt, stiller spørsmål og samler inn ulike typer empirisk materiale som er tilgjengelig og forenelig med valgt tema (Tjora, 2021, s. 42). Observasjonsmetoden som ble benyttet i forskningsprosjektet var praksisfortellinger. De er en beskrivelse av en bestemt hendelse. Den skal formidle et poeng som er illustrerende for hendelsen og som man kan reflektere rundt i etterkant. (Bergsland & Jæger, 2022, s. 35) Denne metoden gav forskningsdeltakerne et verktøy for å formidle en hendelse de fant relevant for forskningen.

Aksjonsforskningen gav mulighet for å forske på utviklingsarbeidet «Goder møter som nøkkel til barns vennskap som arbeidsmetode. Et utviklingsarbeid er en prosess der ansatte jobber sammen med å endre og-eller utvikle egne atferdsmønstre, verdier og kunnskaper for å optimalisere egen arbeidsplass og barnets opplevelse av barnehagen (Lafton & Skogen, 2019, s. 238). Målet for utviklingsarbeidet var å kunne få erfaringer og kunnskap om hvordan man kan tilrettelegge for vennskap i barnegruppa og gjøre personalet mer bevisst sin rolle. Aksjonsforskning ble da en god metode for å innhente datamaterialet fordi den har til hensikt å skape og studere endring med utgangspunkt i egen praksis. Aksjonsforskningen gjør personalet deltakende i endringsarbeidet gjennom å skape ny kunnskap ved å ha et forskende blikk på seg selv og sine verdier. På denne måten kan man sammen tilegne ny kunnskap (Bøe & Thoresen, 2022, s. 12).

3.3 Beskrivelse av datainnsamlingen

Utviklingsarbeidet «Gode møter som nøkkel til barns vennskap» er min aksjonsforskning for å innhente datamaterialet. Utviklingsarbeidet hadde fokus på hvilke kunnskaper og ferdigheter man må ha i voksenrollen for å kunne legge til rette for gode møter for barn. Gode møter som kan skape nye relasjoner eller styrke vennsksapsrelasjoner mellom barna i barnegruppen. Hensikten med utviklingsarbeidet var å legge til rette for eller lage noe som kan skape et sosialt felleskap, tilhørighet og møter mellom barna som grobunn for vennskap.

Mine forskningsdeltakere til innhenting av datamateriale var personalet på avdelingen jeg var i praksis. ``Sara`` som pedagogisk leder på avdeling. ``Katja`` er barnehagelærer på avdelingen og ``Katrin`` er assistent uten faglig bakgrunn som har jobbet i barnehage i 30år. Jeg var deltakende sammen med personalet i utviklingsarbeidet. Det er ulike feltrolle man kan gå inn i når man skal forske på felten. Hvilken rolle man tar påvirker relasjonene man får til deltakerne i arbeidet. Utvikler man en nær kontakt med felten kan forsker deltakelse gi grunnlag for samarbeid mellom deltakere og forsker som gir ny kunnskap (Thagaard, 2018, s. 83) Som student i praksis syntes jeg det var viktig å bygge relasjon til personalet for å optimalisere samarbeide i utviklingsarbeidet. I aksjonsforskning har lederen ansvar for å lede aksjonsforskningsprosessen samtidig som lederen i samhandlingsprosesser med personalet er deltakende som leder og aksjonsforsker (Bøe & Thoresen, 2022, s. 21) Rollen som student med lederansvar for utviklingsarbeidet samtidig som å være aksjonsforsker var tidvis krevende. Gode relasjoner til de ansatte ble viktig for å holde struktur og motivasjon for fremgang hos personalet.

Utviklingsarbeidet besto av ulike faser, modellen under vil visualisere de ulike fasene.

Fase 1: For å igangsette utviklingsarbeidet hadde vi et oppstartmøte der vi gjennomførte et semistrukturert fokusgruppeintervju. Hensikten for fokusgruppeintervju var for å sammen starte refleksjon og synliggjøring rundt temaet: barns vennskap. Personalet skulle begynne å tenke «hva er mine tanker rundt barns vennskap» «hvilke holdninger har vi på avdelingen» «hvordan jobber vi med temaet» og «hvorfor skal vi jobbe med barns vennskap». Når man reflekterer sammen, er det mulig lettere å forstå hverandre og også skape en felles forståelse. Siden utviklingsarbeidet skal være et samarbeidsprosjekt på avdelingen, var det mest hensiktsmessig og sitte sammen og reflektere. Når man gjennomfører fokusgruppeintervju samler man alle informantene og diskuterer valgt tema sammen, fordelen med fokusgruppeintervju kan være å få frem flere aspekter av informantenes opplevelser om tema enn ved enkeltmanns intervju (Bergsland & Jæger, 2022, s. 33)

Jeg lagde på forhånd en intervjuguide som personlig forberedelse og for å sikre at det jeg skulle stille relevante spørsmål knyttet til tema. Det er intervjuerens skjønn og taktfullhet som bestemmer hvor vidt man ønsker å holde seg til guiden, følge opp intervjuerens svar og nye retninger som kan åpnes for (Kvale & Brinkmann, 2015, 163) Siden dette var et semistrukturert intervju hadde intervjuguiden få spørsmål med hensikt å la refleksjonene styre samtalen. Fokusgruppeintervjuets refleksjoner gav oss en felles forståelse både for vennsksapsrelasjoner og hvordan vi fremover skulle jobbe med å lage møteplasser som grobunn for vennskap.

Fase 2: En møteplass i vårt utviklingsarbeid gikk ut på at personalet igangsetter eller tilrettelegger for nye møter mellom barna. Møtene kan være å legge til rette for eller lage noe som kan skape et sosialt felleskap, økt inkludering og lek. Dette kunne for eksempel være å lese eventyr som gav felles referanse eller være en aktiv voksen i leken og hjelpe barn inn i lek. Vi valgte å bruke praksisfortellinger for å dokumentere møteplassene vi lagde.

Fase 3: Skrive ned praksisfortellinger: Det gav mulig personalet et større ansvar på å igangsette en møteplass når de skulle ha en praksisfortelling og vise frem. Det er viktig å finne en observasjonsrolle som er legitim på det stedet man skal observere (Tjora, 2021, s. 50). Jeg satte ingen standard for hvilken observatørrolle vi skulle ha. Det er ulike observatørroller, hvor det variere hvor deltakende man er i observasjonen: fullstendig deltaker, observerende deltaker, deltakende observatør og fullstendig observatør (Tjora, 2021, s. 50). Siden utviklingsarbeidet skulle være en kontinuerlig prosess og ikke avgrenses til tidsmessig. Skulle disse møteplassene og praksisfortellingene komme når det var naturlig og ikke nødvendigvis være planlagt. Da var det hensiktsmessig og ta den rollen som var naturlig

i de ulike situasjonene. Det som var viktig var at dette måtte komme frem i praksisfortellingen og refleksjonen i etterkant for at vi skulle kunne reflektere over egen rolle i møteplassen.

Fase 4: Underveissamtaler: Praksisfortellingene ble brukt for refleksjon i etterkant ved å ha underveis samtaler. Underveis samtalene var fra episoder der personalet mente barns vennskap kom til syne, fra når de selv lagde møteplasser eller andres møteplass.

Praksisfortellingene og underveissamtalene var viktig for å synliggjøre egen rolle og hvordan personalets bidrag spilte inn i barnas samspill og lek. Underveis samtalene om praksisfortellingene hadde til formål å være til videre inspirasjon. Erfaringene vi hentet i de tre fasene brukes for å starte sirkelen på ny. Da med nye erfaringer og kunnskap som kan gi inspirasjon til nye møteplasser og videre utvikling.

3.4 Analyse av datamateriale

Analyse av datamaterialet fra utviklingsarbeidet har vært en prosess som startet når utviklingsarbeidet ble igangsatt. Siden feltperioden varte over en lengre periode og dataen kom inn fortløpende, skjedde det en naturlig analyse underveis. Min analyseprosess finner støtte i Postholms (2005, s. 91) beskrivelse av deskriptiv analyse, en analyse som innebærer koding og kategorisering. Koder og kategorier vokser frem i analysen underveis i forskningsforløpet, slik at analyseprosessen pågår både i løpet av og etter datainnsamlingen (Postholm, 2005, s. 91)

Temaene: kjennetegn, tilrettelegging for og viktigheten av vennskap var i fokus før utviklingsarbeidet startet. Underveis i datainnsamling ble *åpen koding* og *aksial koding* ubevisst brukt ved å se nye kategorier komme til syne i utviklingsarbeidet. *Åpen koding* som Postholm (2005, s. 88) viser til som delen av kodning hvor man navsetter og kategoriserer fenomener gjennom en nøye gjennomgang av datamaterialet. Denne prosessen skjedde gjennom fokusgruppeintervjuet og underveis samtalene der vi gjennom praksisfortellingene oppdaget nye kategorier. Videre brukte *aksial koding* for å presisere og gjøre kategoriene mer fullstendige. For eksempel ble tilrettelegging for vennskap: møteplasser som vi igjen kategoriserte til lekmuligheter, utfordringer, affordances. Etter endt datainnsamling brukte jeg *selektiv koding* der man til slutt finner kjerne kategoriene som presenterer forskningens hovedtema (Postholm, 2005, s. 90). Da tok jeg utgangspunkt i hvilke tema som kom mest til syne i datamaterialet og som kunne gi svar på problemstillingen. Kjernekategoriene jeg kom frem til da var *felles referanser*, *aktive voksne* og *indre annerkjennelse*.

Jeg var også inspirert av temasentrert analyse da jeg analyserte datamateriale fra utviklingsarbeidet. Thagaard (2018, s. 171) beskriver temaanalyse som en analyse som retter oppmerksomheten mot temaer som er presentert i datainnsamlingen. Det samles inn data fra deltakere, som analyseres i dybden i de ulike temaene. Jeg lagde en tabell med de tre kjerne kategoriene på øverste rad. Videre satt jeg inn sitat fra intervjuet og praksisfortellinger som passet under temaene. Dette gjorde det lettere for meg å strukturere drøftingen.

3.5 Vurdering av studiets kvalitet

For å vurdere valgt metode og fremgangsmåte for innhenting av datamaterialet vil jeg bruke begrepene reliabilitet, validitet og generalisering. Reliabilitet i en kvalitativ studie omhandler hvorvidt studiet er pålitelig, hvordan datamaterialet samles inn, bearbeides, analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Under intervju/oppstartsmøtet var det kun jeg som skrev ned refleksjonene som kom frem. For å øke reliabiliteten kunne taleopptak vært aktuelt eller medstudent som kunne transkribert intervjuet. Reliabiliteten økes ved å gi detaljerte beskrivelser og åpenhet om prosessen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44) Tilgjengeligheten til forskeren på avdelingen styrket reliabiliteten fordi det gav forskningsdeltakerne tid og rom for samtale med forsker om nødvendig. Å bruke praksisfortellinger som andre har skrevet kan mulig minske reliabiliteten. Da var tilstedeværelse og samhandling med forskningsdeltakeren viktig for meg for å styrke reliabiliteten. Underveis samtalene gav mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål og høre personalets refleksjoner i etterkant. De var også viktige for å holde den etnografiske tilnærmingen som kunne svekkes ved å bruke andres praksisfortellinger. Praksisfortellingene og underveis samtalene ble da brukt for å gi meg et detaljert bilde av situasjonen. For å gi meg et virkelighetsnært bilde og mest mulig etnografisk.

Validitet kan beskrives som gyldighet. Forskeren må vise at valgt metode er hensiktsmessig for å nå studiets mål og komme nærmere svar på problemstillingen. (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44) Ved å bruke både intervju og praksisfortellinger får man et større innblikk i forskningsprosjektet mitt gjennom å få større innsikt i hvordan personalet jobber. Jeg fikk da innblikk i personalets kunnskap, holdninger og verdier knyttet til vennskap og hvordan det kommer til syne i praksis gjennom praksisfortellingene. Validitet ser hvorvidt forskerens fremgangsmåte og funn reflekterer og representerer virkeligheten (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Min forskning inkluderer både personalet og barnegruppa som gir et helhetsbilde av virkeligheten på avdelingen.

For å se om funnen forskeren har gjort er gyldig i andre situasjoner eller gjenkjennbart for andre barnehager ser må på generalisering eller overførbarhet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Temaet, problemstillingen og fremgangsmetoden jeg har valgt blir i stor grad påvirket av deltakernes erfaringer, kunnskap, verdier og holdninger. Dette gjør det vanskelig å skal kunne si om man hadde fått samme resultat i en annen barnehagen. Allikevel er datamaterialet jeg har innhentet vært i tråd med tidligere forskning og teori, da for eksempel Anne Greves teori om barns vennskap og jevnaldringsrelasjoner. Dette gir større tro på at min forskning kan være overførbar til andre barnehager.

Jeg velger å ordlegge meg «Inspirert av aksjonsforskning» i valg av tema. Dette fordi selv om jeg var i felten en lang periode og forsket på å skape og studere endring og var inspirert av forskerrollen i aksjonsforskning. Har jeg ikke vært tilbake og observert i etterkant av utviklingsarbeidet. Jeg har derfor ikke observert eller kartlagt om det har blitt en langvarig endring. Å dratt tilbake og observert resultatet hadde mulig gitt svar på hvorvidt utviklingsarbeidet hadde skapt endring og hvordan avdelingen i etterkant jobbet med tilrettelegging av vennskap.

3.7 Ethiske betraktninger

I et forskningsprosjekt er utgangspunktet for prosjektet prinsippet om at forskeren har informert intervjupersonene og fått frivillig samtykke (Thagaard, 2018, s. 22). Alle intervjupersonene krysset av på samtykkeskjema og hadde lest gjennom informasjonen. De var informert frivilligheten og muligheten for å trekke uavhengig av hvor man var i prosessen. Alt ble anonymisert og jeg har satt meg inn i taushetsplikten som gjelder. Ingen skal kunne bli identifisert i datamaterialet og derfor skal konfidensialitet og personvern også være godt nok ivarettatt (Thagaard, 2015, s. 24).

Forskningsetisk komite (Backe-Hansen, 2009) presenterer barn som sentrale bidragsytere inn i forskning med verdifullt og viktig informasjon om deres liv og levekår. Det som blir viktig for forskere og ta hensyn til er å tilpasse deltakelsen til barnets alder og individuelle situasjon. Barn og unge kan trenge beskyttelse som deltakere i forskning. Forskningsetisk komite viser til forskningsetiske retningslinjer, punkt 12: Barns krav på beskyttelse.. Forholdet mellom barns kompetanse og sårbarhet er sentralt for de etiske vurderingene (Backe-Hansen, 2009) I mitt forskningsprosjekt lå hovedsakelig fokuset på voksenrollen når vi skulle lage møteplasser. Barnas deltakelse omhandlet deres respons på møteplassene. Deres respons via lek og kroppsspråk gav personalet en tilbakemelding på møteplassen som var laget. Barnas deltakelse var basert på lek og eget ønske om å delta og leke på møteplassene.

I aksjonsforskning kan det i ulik grad vokse frem relasjoner personalet. Relasjonen kan mulig gi trygghet, åpenhet, rom for innspill og refleksjoner. Relasjoner kan også påvirke forsker objektivitet. Det kan være vanskeligere å gi tilbakemeldinger og man kan være redd for å støte eller såre personalet. Som student kan det være en maktforskjell mellom student og personalet. Jeg syntes det var utfordrende å være leder i et utviklingsarbeid da jeg tidvis måtte jeg påminne ansatte om deres oppgaver, som vi var blitt enige om å gjennomføre. I disse situasjonene hjalp det å ha bygget relasjoner for det gav mer trygghet i situasjonene. Det var viktig for meg å ta hensyn til personalets innspill og vise respekt for deres bidrag inn i utviklingsarbeidet. I noen tilfeller hadde jeg vansker for å se sammenheng mellom deres bidrag og tema for utviklingsarbeidet Ved å da bruke underveissamtalene fikk jeg nye perspektiver på tema og tok etiske hensyn for deres virkelighetsbilde.

Kapitel 4 Presentasjon og drøfting av datamaterialet

I drøftingen har jeg brukt datamaterialet fra hver fase i utviklingsarbeidet og knyttet det til en kjernekategori/tema og drøftet problemstillingen:

«Hvordan kan personalet i en barnehage-avdeling legge til rette for barns vennskap i aldersgruppa 3-4 år»

4.1 Felles referanse som mulighet for lek og nye møter mellom barn

Sara beskriver i fokusgruppeintervjuet hennes tanker om hvordan barns vennskap kan utvikles: «Felles referanser gir et veldig godt utgangspunkt for lek. Hvis barna har noe de begge har opplevd eller kunnskap om kan dette brukes i leken» Sara legger senere til rette for en møteplass der hun observerer barna ta i bruk en felles referanse:

En voksen finner en stor spade og begynner å lage en stor haug i sandkassen. Tanken var å skape et miljø flere til barn kommer ut. Kanskje et slott? Eller noe som inspirer til lek. Noen barn svirrer rundt. Et barn setter seg ned i sandhaugen. «Det var den haugen» tenkte den voksne, og stoppet.

«Au»

«Nå må du løpe»

«Hvorfor det?»

«Ulven fikk vondt og ville ikke ta grisene noe mer»

Den voksne forstår at de leker «De tre små grisene» og at haugen var pipa. Den voksne former et mer synlig hull i haugen og lager en ny mindre haug bak.

«Der kan grisen sitte»

«Ja jeg er ulven først»

Flere barn kommer og vil bli med. De blir enige om å bytte på å være ulven. De dramatiserer den ene scenen fra eventyret. Holder på lenge. Den voksne sier ingenting, men bare er det for og graver litt her og der. Ordner opp når haugene blir for flate

Saras uttalelse fra fokusgruppeintervjuet og barnas lek på møteplassen bygger begge på kjernekategori felles referanse. Sara beskriver hva som kan utvikle vennskap hos barn i fokusgruppe intervjuet som senere utspiller seg fysisk og får bekreftet sine refleksjoner. Greve (2018, s. 384) bruker «En felles levd historie» for å beskrive vennskap. En felles levd historie består av flere referansepunkter som barna opparbeider seg sammen. Eventyret om De tre små grisene hadde vært i fokus på avdelingen og hadde satt opp forestilling av eventyret for resten av barnehagen. Videre hevder Greve (2018, s. 384) at felles referanser gjør det lettere for barn

å igangsette lek sammen (Greve, 2018, s. 384). Personalet hadde gitt barnegruppa en felles referanse gjennom fortellingen om «De tre små grisene», hele barnegruppa hadde nå erfaringer med eventyret. Dette kom til syne på lekeklassen da barna tok initiativ til å bruke deres felles referanse og flere barn ville være med. Dette viser et eksempel på hvordan man kan jobbe med rammeplanens punkt om vennskap der barnehagen aktivt skal legge til rette for vennskap og sosialt felleskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19)

Nilsen (2015, s. 61) viser til at barn gjennom å organisere seg i grupper på to eller flere barn spontant dyrket frem et «Vi-fellesskap». Denne sosiale praksisen innebærer nær relasjon med mening som kan uttrykkes som at «Vi er sammen» eller «Vi er venner» (Nilsen, 2015, s. 61). Dette kan man kjenne igjen i praksisfortellingen der barna søkte sammen i møteplassen til Sara og igangsatte lek. Denne leken kunne mulig oppleves for barna som noe som var ``deres`` og noe de som gruppe hadde kunnskap om. Dette er i tråd med Greves (2018, s. 385) beskrivelse av vennskap som kan oppleves som en felles opplevelse der man «bare er vi»

Barn går ofte inn og ut av slike «Vi-fellesskap» ved at lekegruppene eller leken endres (Nilsen, 2015, s. 67). I noen tilfeller kan felles interesser være med å sette i gang eller videreføre felleskapet. Slik Sara observerte barna bruke «De tre små griser». I underveissamtalen med Sara forteller hun «Jeg skulle bare spa opp litt sand og gjøre sandkassen mer innbydende, men barna så muligheten for å leke «De tre små grisene. Dette er jo noe alle kan leke siden vi har hatt den som tema og i forestillingen vi hadde på felles samlingen med barnehagen»

Dette støtter opp under Bae`s (2011, s. 115) observasjoner av barn i samspill. Observasjonene gav inntrykk av at det er lettere for barn å komme inn i gjensidig samspill hvis man har noe felles å rette oppmerksomheten mot eller roller utenfor dem selv. Når alle barna har erfaringer med et tema, blir det mulig lettere å finne nye lekekamerater og danne nye relasjoner til andre barn i barnegruppa. Sara beskriver i sin praksisfortelling at «flere barn kommer til» som indikerer at det va rom for å komme til og barna skled inn i leken, mulig fordi de forsto hva barna på møteplassen lekte. Ved å tilføye nye impulser til barnegruppa vil disse kunne bli brukt som felles referanser i leken og hjelpe barn å komme inn i lek. Etter hvert som barna tilfører flere referanser til sin «felles levde historie» vil det kunne utvikles vennskap.

Barn søker etter å skape mening med sine jevnaldrende (Greve, 2018, s. 390). Å skape mening kan for mange være å høre til, altså tilhørighet. I kommunikasjonen mellom barn kan man se at de har et ønske om å være like for eksempel ved å gjøre det samme som den andre. Det at flere barn søker til Saras møteplass kan være et ønske om deltakelse i leke og kjenne på

følelsen av tilhørighet. Når de kjenner til eventyret kan de være med å dramatisere dette og gjøre det samme som sine jevnaldrende i leken. Greve (2018, s. 390) viser til imitasjon som kan blir brukt av barn som uttrykk for ønske om å være lik, og kan brukes av barn for å få innpass i leken. De bruker imitasjon som en måte å bekrefte den andre eller søke bekreftelse. Imitasjon er å gjenta en bevegelse du har observert. (Greve, 2018, s. 390). Nilsen (2015, s. 66) hevder at barn uttrykker ønske om å være sammen gjennom kroppslige uttrykk. Det er i tråd med Heldal (2014, s. 196) som presenterer en tanke om kroppen som kommunikasjonsverktøy, ved å være i kontinuerlig levende samspill og dialog med omverden. Dette kan gi en videre forståelse for hvordan menneskers kroppslighet kan påvirke omgivelsene (Heldal, 2014, s. 196)

Når barna tok del i møteplassen hadde de på forhånd kunnskap og erfaring med eventyret, men måtte mulig observere hvordan leken ble utøvd for å kunne få innpass. Når barna hadde observert lekens innhold kunne de imitere og ta del i den. Møteplassene og felles referanser gir barn mulighet for å få innpass i lek, skape mening sammen med sine jevnaldrende og kjenne tilhørighet. Barna bruker dermed kroppen som kommunikasjonsverktøy for å vise et ønske om deltakelse gjennom kroppslighet og imitasjon i samspillet med de andre barna på møteplassen.

Øksnes (2018, s. 92) hevder at for å kunne øke lekelysten og være deltakende sammen med barna i leken, må den voksne være spontan, åpen for barnas interesser og medvirkning (Øksnes, 2018, s. 92). Sara beskriver at hennes første tanke når barnet ankom møteplassen var: ««Det var den haugen» tenkte den voksne, og stoppet». Videre stoppet Sara og observerte barnet. Når Sara forsto hvilken lek barnet igangsette klarte Sara å omstille seg og verdsette barnets initiativ. Hadde Sara valgt å ikke observere barnets initiativ, men stoppet barnet i å ødelegge Saras visjon. Ville det mulig ikke oppstått lek der barnas felles referanse hadde kommet frem. Sara var åpen for barnas interesser og medvirkning som bidro til å gi barna lekmulighet og kunne utfolde seg fritt.

I artikkelen *Forsker: – Ikke skill gode venner i skole eller barnehage* (Vedvik, 2022) i Utdanningsnytt blir Anne Greve intervjuet og oppfordrer til å ikke fokusere og snakke så mye om venner og vennskap, men se og hegne om de gode vennskapene som utvikler seg. Gjennom barns medvirkning og kunnskap om hvordan vennskap kan oppstå kan barnehagelærere slik som Sara gjorde i praksisfortellingen legge til rette for vennskap. Uten å snakke om eller ha et mål om at «Nå skal disse barna blir venner», men heller fokusere på å skape opplevelser, felles referansepunkter og rom for å spille ut felles referanser.

4.2 Å kjenne indre anerkjennelse i møte med andre

Katja beskriver i fokusgruppeintervjuet hva kjennetegn ved barns vennskap kan være: «Når du har venner og trygghet rundt deg blir du mulig mer «rund» til godta andre. Du klarer i større grad og være med andre og "godta" ting de gjør. Kanskje spesielt i et vennskap "tåler" du mer hva vennen gjør mot deg. Fordi du ønsker å ha dem som venn» Etter fokusgruppeintervjuet observerte jeg to gutter i lek, der gjenkjente jeg Katjas uttalelse om barns vennskap:

«lat som at du snuble i mæ, gjør det hær» sier Gaute, han ligger på bakken og peker på føttene sine. Sondre lager bare lyder «lalalal ååå wæææ!» han slår med hende i luften og faller over føttene til Gaute. De tar rundt hverandre og ruller rundt på bakken mens de ler. Sondre liggende oppå Gaute som får foten i klem og roper «Auu, stopp! Kutt ut». De reiser seg opp, ser på hverandre, før de igjen tar rundt hverandre, deiser i bakken og fortsetter å rulle rundt og ler»

Katja beskriver i sine refleksjoner at barn gir rom for hverandre i vennskap. Man "tåler" mulig mer for å holde på vennskapet og ønsker å være sammen. Utsagnet kan tolkes på ulike måter og å «tåle» eller «godta» kan bli knyttet negativ atferd for eksempel «å tåle og bli herset med» «Godta å få vondt». Jeg tolket denne praksisfortellingen som et positivt samspill der guttene «tålte» og «godtok» hverandres grenser for å fortsette leken. Refleksjoner i en underveis samtale av meg: «Når jeg observerte denne hendelsen tenkte jeg tilbake til det Katja beskriver om vennskap. Her klarer guttene å løse noe som kunne blitt konflikt mulig fordi de har et ønske om å fortsette leken»

Gaute "godtar" eller "tåler" ikke å få vondt og han setter grenser for å så fortsette leken når Sondre akseptere grensen. Gaute gir Sondre noe som kan oppfattes som en streng beskjed. Sondre kunne opplevd dette som ubehagelig og ikke ønsket å delta lenger, men "godtar" eller "tåler" at Gaute bruker høy stemme for å sette grenser. Guttene vise mulig et ønske om å fortsette samhandlingen. Barn som begynner i barnehagen, har mulighet til å utvikle barn-barn-relasjon til andre barn. Denne relasjonen kan kjennetegnes ved at den er selvvalgt og må vedlikeholdes (Greve, 2009, s. 27). Et vennskap er en toveisrelasjon der begge må ha et gjensidig ønske om å opprettholde relasjonen og la se påvirke av hverandre (Greve, 2018, s. 385). Praksisfortellingen viser to gutter som viser gjensidighet og ønske om å vedlikeholde leken ved å «tåle» og «godta» hverandres grenser og løse konflikt for å kunne fortsette å være sammen.

Grindheim (2011, s.11) presenterer i sin doktorgrad at barns ønske om å være venner og leke med venner er viktigere enn hva man leker. Leken vil være dynamisk gjennom innspill fra de som er deltakende. Guttene lek gjenopptar mulig gjennom et ønske om å være i leken. Det å være sammen kan komme til syne gjennom barns kroppslige uttrykk og stemmebruk (Nilsen, 2015, s. 66). Heldal (2014, s. 196) beskriver at kroppen kan ses på som et kommunikasjonsverktøy som er en del av et levende samspill i kontinuerlig dialog med omverdenen (Heldal, 2014, s. 196). Guttene i praksisfortellingen bruker kroppene deres som kommunikasjonsverktøy for å igangsette leken igjen etter konflikten. De bruker blikk og kroppslighet når de tar rundt hverandre og fortsetter sin boltrelek

Schibbey, (2013, s. 37) beskriver indre anerkjennelse som en holdning som favner empati, forståelse og aksept. Som kan skape en atmosfære av trygghet og tillit i det interpersonlige forholdet mellom meg og den andre. I samhandlingen mellom guttene kom empati til syne når Sondre stoppet leken da Gaute fikk vondt, de hadde en felles forståelse for å ville fortsette og aksept for hverandres grenser. Bae (2011, s.106) beskriver anerkjennelse som noe prosessuelt, et potensial som realiseres på forskjellige måter. Anerkjennelse er ikke statisk, kan ikke forhånds planlegges og kan ikke heller ikke gis eller formidles gjennom en oppskrift av ros og positiv kommunikasjon. Anerkjennelse blomstrer gjennom menneskesyn som søker etter gjensidig likeverd i relasjoner (Bae, 2011, s. 106) Relasjonen mellom guttene gave meg innrykk av gjensidig likeverd. De var begge likestilte i leken og viste hverandre respekt. Det kan oppleves godt å ha mennesker rundt deg som man kan havne i konflikt med uten å ødelegge relasjonen. Det kan bekrefte at de aksepterer deg og ønsker deg med videre i livet og gir mulig følelse av indre anerkjennelse.

Med velfungerende selv mener Schibbey (2013, s. 38) mennesker som mestrer *selvavgrensning* og *selvrefleksjon*, disse begrepene har nytteverdi i relasjoner. Selvavgrensning handler om å kunne skille mellom egne og andres tanker, følelser og opplevelser. Gaute klarte mulig i denne situasjonen å skille egne følelser, at han fikk vondt fra Sondres tanker og opplevelse. Sondre ønsket mulig å leke og være sammen med Gaute og klemte foten til Gaute ved et uhell eller uten intensjon om å skade. Sondre skiller også sine tanker fra Gaute ved å anerkjenne at Gaute fikk vondt selv om det ikke var intensjonen. Denne evnen sidestilles med selvrefleksjon fordi det er en parallell prosess der man ved å skille sine egne opplevelser fra andres, blir bedre kjent med egne mentale prosesser. Når man avgrenser og klarer å skille sine opplevelser fra andre erkjenner man at man har egne følelser, tanker og man får tilgang til

egne indre opplevelser, og kan bli mer selvreflektert (Schibbey, 2013, s. 38). Gjennom selvavgrensning og selvrefleksjon gjenopptar guttene leken.

Trygg tilknytning kan være avgjørende i utvikling av selvavgrensning og selvrefleksivitet. Barnehagelæreren blir ofte en viktig tilknytningsperson for barnet. Ved å gi en grunnleggende beskyttelse og innsats for å skape trygghet hos barnet, som kan styrke barnets selvfølelse og trivsel. For å gjøre dette er det viktig å ha anerkjennende holdning og væremåte i møte med barnet (Schibbey, 2013, s. 42) Under hele leken var jeg til stede ved guttene. I underveis samtalen beskriver jeg min deltakelse «Jeg kunne avbrutt leken når jeg forsto at det kunne bli skader eller konflikt, men valgte å observere og var klar for å hjelpe ved behov» Når jeg velger å ikke bryte inn når konflikten oppstår og avventer med å hjelpe barnet som fikk vondt. Gav det mulig et uttrykk for trygghet og tro på at guttene kunne klare å løse konflikten. Å få mulighet å løse problemet selv og mestre det fører mulig til økt selvfølelse hos barna. Det er også viktig å skape trygghet ved tilstedeværelse og vise for barna at du er klar for å hjelpe om de har behov.

I fokusgruppe intervjuet gir Sara en beskrivelse av vennskap: «Når du har venner, har man større grunn for å glede seg til å leke og være i barnehagen. Det er også mye mestring gjennom å ha en venn. Det kjennes som en mestringsfølelse å kunne innlede eller opprettholde et vennskap» I barnehagen kan man bygge opp selvet-i-relasjon gjennom å styrke barnets selvtillit, gi trygghet og mot til å prøve seg på nye utfordringer og lære gleden med å kjenne empati og omsorg for andre (Bae, 2011, s. 124) Å lage møteplasser og rom for lekmuligheter sammen med andre barn gir det igjen flere muligheter for å lære hverandre å kjenne og dermed også bli kjent med seg selv. Å gi flere og varierte møter blir barna bedre på selvavgrensning og selvrefleksjon. Man lærer mer om sin egen opplevelsesverden og kan dermed gjenkjenne andres tanker, følelser og opplevelser. Denne læringen gjør det lettere å danne relasjoner til andre som videre kan utvikles til vennskap.

4.3 Den tilstedeværende barnehagelæreren

Katrin beskriver i fokusgruppeintervjuet hva møteplasser bør inneholde: «Barna trenger flere utfordringer og lekmulighet for dette fører til lek som varer lenge og det blir mindre konflikter blant barna». Senere observerer Sara Katja`s samhandling med en gruppe barn der Katja lager lekemuligheter og ubevisst en møteplass. Sara ønsker å gjøre Katja bevisst sine handlinger og hvordan de kan knytte det til Katrins utsagn ved å skrive ned en praksisfortelling:

En voksen sitter med et gråtende barn på fanget. En annen voksne går forbi med to tomme pappesker som skal kastes. Voksne med det gråtende barnet spør om å få eskene. Hun tegner et fly til barnet på esken. Han begynner å leke seg. Flere barn kom til med noen dyr. De trengte en stall. Den voksne tegner opp på den andre eska og to jenter forsetter leken med hestene og stallen. Hold på i minst 45 minutter.

Den voksne går og henter teppe, treklosser og dyr. Barna kommer en etter en. De setter seg ned. Kan du tegne et hus sa et barn. Huset ble tegnet på en kasse og noen barn bygget bondegård med klossene bak. Dialogen flyter godt mellom barna og den voksne. Jeg vil stå å vinke i vinduet sier et barn, den voksne tegner, slik forsetter det. Det gråtende barnet har flyttet inn i huset og gråter ikke mer.

35 minutter var godt å den voksne skulle ta pause. En student setter seg ned og de sitter der i fem minutter sammen før den en voksne går til pause og studenten overtar og forsetter leken. Barn kommer til og fra.

En av refleksjonene som kom frem under fokusgruppe intervjuet var Katrins tanker om lekmuligheter og utfordringer som skaper langvarig og konfliktfri lek. Katrin mente barna trenger flere muligheter for lek og utfordringer i leken, for det skal utvikles lek som blir langvarig. Et eksempel på hvordan man kan gjøre dette i praksis kom til syne i praksisfortellingen til Sara som observerte Katja i samhandling med noen barn.

I praksisfortellingen ser Katja mulighet for lek i noen pappesker som egentlig skulles kastes, så i stedet for å bli søppel ble det en møteplass. I en underveis samtaler reflekterer Sara over hva hun syntes var positivt med denne hendelsen og hvorfor hun skrev ned praksisfortellingen: «Dette var en veldig god måte å skape en møteplass. Her klarte Katja å se muligheter der andre så søppel. Hun lagde et lekemiljø og var åpen for å inkludere flere barn og deres ønsker. Jeg syntes det var en god møteplass»

Det som starter med å få et trist barn i gang med lek, vekker interesse hos andre barn og flere ønsker å delta. Greve hevder i artikkelen *Forsker: – Ikke skill gode venner i skole eller barnehage* (Vedvik, 2022) at voksne som er flinke til å leke, drar ofte til seg andre barn. I

praksisfortellingen ser man den voksnes initiativ og deltakelse bringer flere barns sammen i lek. Barn trenger opplevelser sammen med andre barn for å mulig finne veien inn i nye vennskap (Udir, 2018, s.13). Katjas bidrag inn i leken gav for noen barn mulig nye opplevelser sammen med andre jevnaldrende som kan bygge på eksisterende vennskap eller være en start på en ny relasjon.

For å kunne øke lekelysten og være deltakende sammen med barna i leken, må den voksne være spontan og åpen for barnas interesser og medvirkning (Øksnes, 2018, s. 92) Katja viser spontanitet ved å gripe muligheten ved pappeskene. Det som kanskje gjorde møteplassen mer attraktiv for barna var Katjas åpenhet for barnas medvirkning. Hun klarte å være spontan og åpen for barnas interesse for hva pappeskenes skulle bli. Dette var mulig årsaken til at barna ble værende lenge i leken. Grindheim (2011, s.11) presenterer i sin doktorgrad leken er dynamisk gjennom innspill fra de som er deltakende. Derfor er medvirkning og tilpassing en sentral del av leken sammen med venner (Grindheim, 2011, s. 11). Katja tilfører også nye momenter underveis i leken som kunne gi barna nye impulser og muligheter.

Sara og Katja har ulike måter å være deltakende sammen med barna i. Sara i praksisfortellingen 4.1 har en tilbaketrukket rolle, men er til stede og kroppslig aktiv sammen med barna. Katja i praksisfortellingen i 4.3 bruker det verbale språket og er i dialog med barna på møteplassen, samtidig som hun er kroppslig i leken. Kroppen er en del av et levende samspill og i kontinuerlig dialog med omverdenen. Jeg viser til Heldals (2014, s. 196) forståelse for kroppen som kommunikasjonsverktøy. Har man en forståelse for kroppen som et kommunikasjonsverktøy gir det en videre forståelse for hvordan menneskers kroppslighet kan påvirke omgivelsene. Selv om barnehagelærerne har ulik fremtoning i samspillet med barna, er de begge tilstedeværende og aktiv. Det kan være viktig og være bevisst og kritisk til hvordan egen kroppslighet kan påvirke barnas lek. Sara og Katja viser at de er positive til barnas lek og ønsker at barna skal fortsette ved å hjelpe barna å holde leken i gang. Sara bygger opp sandhaugene når de ble ødelagte og Katja tilførte nye rekvisitter. Kroppen som et kommunikasjonsverktøy sprer informasjon til menneskene rundt. Barn merker mulig på voksne når de er positive til deres lek som igjen kan påvirke hvordan den utvikler seg eller mulig dør ut.

Tid og rom blir i dag nevnt av barnehageansatte som en kritisk faktor i det pedagogiske arbeidet. Mange kjenner på å ha for lite tid for aktiviteter og tid sammen med barna (Kibsgaard, 2014, s. 158). Dette var faktorer som påvirket oss i arbeid med møteplassene og det var viktig å snakke om omfanget på møteplassene. Vi kunne variere hvor omfattende og tidskrevende være ut ifra hvordan dagen utviklet seg. Det er viktig å bevisstgjøre seg sine holdninger knyttet til tid, rom og organisering. Barn som opplever voksne med holdninger som gir tid, som ikke avbryter lek til fordel for nye momenter på dagsplanen vil gi seg hen til leken, nye opplevelser og erfaringer sammen med andre barn (Kibsgaard, 2014, s. 159). Katja i praksisfortellingen ser ut til å finne roen sammen med barna og er til stede i leken lenge. Hun venter med å forlate til noen andre kan ta over hennes plass og videreføre møteplassen. Her tar hun et bevisst valg ved å vente med å gå på pause til fordel for leken. Tilpasninger

Kapitel 6 Oppsummering og avslutning

Hvert vennskap er unikt, det dannes og utvikles i ulike retninger og på ulike måter å skaper dermed sin egen historie og form. Vennskap kan være viktig for å skape trygghet, styrke selvfølelsen og gi en god hverdag for barn i barnehagen.

«Hvordan kan personalet i en barnehage-avdeling legge til rette for barns vennskap i aldersgruppa 3-4 år»

Personalet på en barnehage-avdeling kan legge til rette for vennskap mellom barn på 3-4 år ved å gi felles referanser. Felles referanser gir et godt utgangspunkt når barn skal igangsette lek. Når barna opparbeider seg flere referanser og opplevelser sammen vil dette kunne utvikle seg til et vennskap. Ved å være tilstedeværende og lekende sammen med barna vil man kunne være med å inkludere flere barn i leken og skape lek sammen med barna. Det blir lettere å være med å inkludere flere barn i leken og skape lek sammen med barna. Det blir lettere å deres interesser og videre bruke disse til barns medvirkning. Å ta utgangspunkt i deres interesser vil mulig skap en mer attraktiv og inkluderende lek. På denne måten legger man til rette for at vennskap kan utvikles. Personalet kan styrke barns selvfølelse og selvtillit ved å jobbe med bevisstgjøring rundt indre anerkjennelse. La barna ta del i lek og samhandling, la de prøve å løse opp i konflikter selv og la dem beskrive sine opplevelser. Personalet må være lydhøre og fokusere på barnets indre følelsesliv heller enn og forteller eller konstatere barnets opplevelser. Et barn som kjenner trygghet, styrket selvfølelse og selvtillit vil videre kunne bygge på dette i relasjoner med andre barn.

Å lage møteplasser er en arbeidsmetode som mulig gjør personalet mer bevisst og aktive i sin rolle sammen med barna. Det kan være inspirerende å bevisstgjøre seg selv ved å dokumentere det pedagogiske arbeidet, reflektere over dets virkning for videre utvikle seg selv og barnas lekmuligheter. Dette kan føre til motivasjon og lyst og man blir en mer tilstedeværende og lekende voksen. Man trenger ikke å bruke møteplasser når man skal legge til rette for vennskap. Hovedpoengene som kom frem i løpet av drøftingen burde bli en del av personalets daglige samhandling med barna uavhengig om man har et utviklingsarbeid. Det kan uansett være nyttig med kartlegging av kompetanse, verdier og holdninger knyttet til tema vennskap for å kunne tilrettelegge for det. Selv om man jobber med hovedpoengene i drøftingen kan man ikke garantere at det oppstår vennskap, men man har lagt til rette for at det kan skje. Det er flere faktorer og relevante temaer som kan påvirke barns vennskap som ble valgt bort i denne bacheloroppgaven for eksempel sosial kompetanse, språk eller rommet som tredje pedagog, kunne vært interessant og forsket på.

Forskningsprosessen og skrivingen av denne bacheloroppgaven har gitt meg et forsterket syn på viktigheten av å være et tilstedeværende personale som viser interesse for barnets liv, gjennom å ta del i og være nysgjerrig på deres opplevelser og interesser.

Referanseliste

- Bae, B (2011) Gjensidige inkluderingsprosesser- muligheter i dagligdagse samspill i barnehager. Korsvold, T (red.) *Barndom Barnehage Inkludering*. Fagbokforlaget
- Backe-Hansen, E (01 april 2009) Barn. *Forskningsetikk.no*
<https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/bestemte-grupper/barn/>
- Bergsland, M. D Jæger, H (2022) Bacheloroppgaven. Bergsland, M. D. Jæger, H (red) *Bacheloroppgaven i barnehagelærer utdanningen*. Cappelen Damm Akademiske
- Buber, M (1992) *Jeg og Du*. Cappelen Dam
- Bøe, M. Thoresen, M. (2022) *Å skape og studere endring. Aksjonsforskning i barnehagen*. Universitetsforlaget
- Greve, A (2009) *Vennskap mellom barn i barnehagen*. Pedagogisk forum
- Heldal, M (2014) Små og store stemmer i barnehagen. Hagen T. L(red.) Sæther, M. *Kreativ ute. Barnehagepedagogikk med uterommet som læringsarena*. Fagbokforlaget
- Kibsgaard, S (2014) Uterommets muligheter for barns fortelling og undring. Hagen T. L(red.) Sæther, M. *Kreativ ute. Barnehagepedagogikk med uterommet som læringsarena*. Fagbokforlaget
- Kunnskapsdepartementet (2017) *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*. Pedalex
- Kvale, S. Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Forlag
- Lafton, T. Skogen, E (2019) Ledelse av pedagogisk utviklingsarbeid i en lærende barnehage. Skogen, E (R), Moen, H. K. Gotvassli, K, Å. Mørtraunet, S. *Ledelse av en lærende organisasjon*. Fagbokforlaget
- Nilsen, R. D (2015) Vi-felleskap i barnehagen. Skiftende og situasjonsbestemt relasjonsbygging i barns sosiale rom. Øksnes, M. Greve, A. *Barndom i barnehagen. Vennskap*. Cappelen Damm Akademiske
- Postholm, M.B (2005). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kausstudier (2.utg)* Universitetsforlaget

- Schibbye, A-L. L (2013) Betydningen av indre anerkjennelse i relasjoner. Greve, A. Mørreaunet, S. Winger, N (red). *Ytringer om likeverd, demokrati og relasjonsbygging i barnehagen*. Fagbokforlaget
- Gotvassli, A. K. (2019) Barnehagen som en lærende organisasjon- teoretiske perspektiver. Skogen, E (R), Moen, H. K. Gotvassli, K, A. Mørreaunet, S. *Ledelse av en lærende organisasjon*. Fagbokforlaget
- Greve, A (2018) Barns vennskap og jevnaldningsrelasjoner. Glaser. V. Størksen. I, Drugli. M.B. *Barns utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. Fagbokforlaget
- Grindheim, L.T (2011) *Barnefellesskap som demokratisk danningsarena. Kva kan gje høve til medverknad i lek i barnehagen?* NTNU; Norsk senter for barneforskning, Norge; Høgskolen i Bergen, Senter for utdanningsforskning, Norge
- Thagaard, T (2018) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5.utg) Fagbokforlaget
- Tjora, A (2021): *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Forlag
- Tjora, A (16.mars 2023) Aksjonsforskning. *Store norske leksikon*
<https://snl.no/aksjonsforskning>
- Utdanningsdirektoratet (08 mars 2018) *Barns trivsel - voksnes ansvar*.
<file:///C:/Users/Bruker/Downloads/Barns%20trivsel%20-%20voksnes%20ansvar.pdf>
- Vedvik, K.O. (07.april 2022) Forsker: – Ikke skill gode venner i skole eller barnehage *Utdanningsnytt*. https://www.utdanningsnytt.no/barnehagelaererutdanning-barnehagepedagogikk-skole/forsker-ikke-skill-gode-venner-i-skole-eller-barnehage/319245?fbclid=IwAR02RtMiOOFXg3ROwCkDPZWXYvPIS5Y0kbthIgiPxX_brX4_Z5iKhJ4AG9g
- Øksnes, M. Sundsdal, E. (2018) *Lekelyst i barnehagen. Å fremme lekens egenverdi*. Cappelen Damm Akademisk

Vedlegg

Intervjuguide

Intervju om barns vennskap og møteplasser

- 1. Hva tenker dere inngår i et vennskap**
- 2. Hvordan kommer vennskap til syne hos barn, kjennetegn?**
- 3. Hvordan kan man lage gode lekemiljø/møteplass som stimulerer til vennskap?**
- 4. Hva er deres tanker om hvorfor vennskap kan være viktig, hvorfor skal vi til rette legge for vennskap?**

Samtykkeskjema

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Gode møter som nøkkel til barns vennskap: om å danne relasjoner til sine jevnaldrende»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å sette lys på personalets rolle i arbeidet med å fremme vennskap mellom barn i barnehagen. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg ønsker gjennom denne bacheloroppgaven å sette lys på hvordan man som voksen kan legge til rette for gode møter for barn. Gode møter som kan skape nye relasjoner eller styrke vennsksapsrelasjoner mellom barna i barnegruppen. Disse møtene kan være å legge til rette for eller lage noe som kan skape et sosialt felleskap, samarbeid og økt inkludering. Det skal legges vekt på at disse møtene skal ta hensyn til barns medvirkning.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Gruppeintervju/ refleksjon: der vi sammen reflekterer rundt begrepet lek, relasjoner og vennskap mellom barn, voksenrollen og hvordan man kan til rette legge for møter mellom barn som gir lekmuligheter og muligheter får å bygge relasjoner.
- Observere og skrive praksisfortellinger

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 28.04.2023

Med vennlig hilsen Oda Mørk

Prosjektansvarlig

Student Oda Mørk

Marit Heldal

Trond Løge Hagen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet. Jeg samtykker til: å delta i gruppeintervju og observasjon.

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

